

Takó Gábor

Csákánydoroszló története

Az őskortól-napjainkig

Dóka Ferenc
A Batthyány-család története

A könyvet írta:
Takó Gábor

A Batthyány-család története című fejezetet írta:
Dóka Ferenc a község plébánosa.

Szerkesztette:
Takó Gábor, Horváth István.

Kiadta:
Csákánydoroszló Község Önkormányzata, 2004. március.

Felelős kiadó:
Horváth István, Csákánydoroszló község polgármestere.

Nyomda, sokszorosítás: *Punger Nyomda, Szombathely.*

Készült: 400 példányban.

Fényképek:
Horváth István, Csaba József ÁMK, özv. Kovács Ferencné, Jámbori Tamás.

Korrektúra: Spaitsné Sipos Éva.

ISBN: 963 214 356 6

Tartalomjegyzék

Csákánydoroszló története

Tartalom.	
Előszó.	5
1. Név és tájkörnyezet.	6
1.1.1. Elhelyezkedés.	6
1.1.1. A Rába-völgy.	6
1.2. Etimológia.	8
1.3. Csákánydoroszló természetföldrajza	9
1.3.1. Vizei.	9
1.3.2. Halfajok.	11
1.3.3. Csákánydoroszló emlősfaunája.	12
1.3.4. Csákánydoroszló község növényvilága.	13
1.3.5. Csákánydoroszló talaja.	14
1.4. Helynevek Csákányból és Rábadoroszlóból.	14
2. Birtokosok és birtokaik.	17
2.1. Nagycsákány.	17
2.2. Rábadoroszló.	20
2.3. Hásika.	22
3. A Batthyány család története.	24
3.1. A Batthyányak kastélya.	46
3.2. A Batthyány kastély műkincsállománya.	52
3.3. A Várdomb.	53
4. Régi idők története.	55
4.1. Az őskor.	55
4.2. A rézkor vége és a bronzkor.	59
4.3. A római kor.	61
5. A középkor.	62
5.1. Kezdetétől a török elleni harcig.	62
6. Az újkor.	68
6.1. A csákányi vár szerepe a XVII. században.	68
6.1.1. A kiváltságlevél.	75
6.1.2. A csákányi várkapitányok.	82
6.1.3. A csákányi vár végnapjai.	87
6.2. Csákányi archontológia.	88
6.2.1. Gazdasági, polgári tisztviselők.	88
6.2.2. Katonai tisztségviselők.	89
7. Földesurak és jobbágyaik.	91
7.1. Élet a mezővárosban.	91
7.1.1. A kiváltságok megszűnése.	91
7.1.2. Csákány, mint mezőváros.	93
7.1.3. Mária Terézia úrbéri rendelete és hatása.	94
8. Rábadoroszló a középkortól az egyesítésig.	101
8.1. A Rummy birtok mindennapjai.	101
9. Jobbágyokból parasztok.	104
9.1. Úrbéri rendezés Csákányban.	104
9.2. Úrbéri rendezés Rábadoroszlóban.	115
10. A „zajos” XX. század.	120
10.1. Emberi erőforrások.	127
10.1.1. Népeség, lakosság.	127
10.2. Gazdaság.	135
10.2.1. Mezőgazdaság.	135
10.2.2. Ipar, kereskedelem.	145
10.3. Közigazgatás.	152
10.4. Kulturális élet.	163
10.4.1. Közoktatás.	163
10.4.2. Úttörőmozgalom.	176

10.4.3.	Óvoda.	179
10.4.4.	Közművelődés.	181
10.4.5.	Könyvtár.	190
10.5.	Egyesületek.	195
10.5.1.	Önkéntes Tűzoltó Egyesület.	195
10.5.2.	Olvasókör.	202
10.5.3.	Gazdakör.	202
10.5.4.	Levente Egyesület.	203
10.5.5.	Polgári Lövész Egyesület.	204
10.5.6.	Csákánydoroszlói Frontharcos Csoport.	205
10.6.	Sport, sportegyesületek.	206
10.6.1.	Labdarúgás.	211
11.	Az egyházi élet.	215
11.1.	A falu temploma.	215
11.2.	Egyházi események.	219
11.3.	A csákánydoroszlói plébánosok névsora.	222
12.	Történelmi események sodrában.	227
12.1.	Harc a török ellen.	227
12.2.	Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc.	231
12.3.	Az I. világháború.	236
12.4.	A Tanácsköztársaság.	239
12.5.	A II. világháború.	241
12.6.	A „Birodalmi védőállás.”	244
12.7.	1956.	245
12.8.	1965-A nagy árvíz.	249
13.	Csákánydoroszlói születésű filmrendező.	259
13.1.	Joe A. Eszterhas.	259
14.	Csákánydoroszló híres szülöttje.	261
14.1.	Csaba József	261
15.	Csákánydoroszló országgyűlési képviselője	265
16.	Érdekességek a faluból.	266
16.1.	Kölcsey Ferenc verse a csákányi csatáról.	266
16.2.	Jancsó Miklós Csákánydoroszlóban	272
16.3.	Sir domb.	272
17.	A kihalt falu.	274
18.	Lakóhelyünk, életünk és szokásaink.	277
18.1.	Lakodalmi hujjantások Csákánydoroszlóból.	284
18.2.	Csákánydoroszló népi halászata.	286
18.3.	A hajdina termesztése és felhasználása Csákányd.-ban	293
18.4.	Halottaink és nyughelyeik.	296
18.5.	Két népmese Csákánydoroszlóból.	301
19.	Csákánydoroszló község névtára.	305
20.	Csákánydoroszló jelképei.	313
20.1.	A község címere.	313
20.2.	A község zászlaja.	313
20.3.	A község pecsétje.	314
20.4.	A két falu középkori pecsétje.	314
21.	Kronológia.	315
22.	Bibliográfia.	318
23.	Jegyzetek.	323
24.	Utószó.	337
25.	Csákánydoroszló lakossága 2003 decemberében.	338

Előszó

Napjainkban éppen úgy, mint régen, vagy talán majd a jövőben is, az ember számára érdekes és izgató a múlt és a jövő. Ebben a könyvben a község jövőjéről nem esik szó, bár nagyon szívesen írnánk arról, hogy miként fog alakulni sorsunk, településünkön milyen fejlődések lesznek, melyek jobba, szebbé teszik az itt lakók életét.

Kedves Olvasó!

Csákánydoroszló történetét olvashatja ebben a könyvben, mely az elmúlt közel 800 évet öleli fel a teljesség igénye nélkül. A településsel kapcsolatos írások az 1200-as évekig nyúlnak vissza, amely nem azt jelenti, hogy azelőtt itt nem laktak emberek, csak nem igazán tudunk róluk.

Nagyon sok településnek íródott meg a története az elmúlt évtizedek során, de Csákánydoroszlóról még nem olvashattak ilyen bőséges összefoglalást, mint most ebben a könyvben. Lehet, hogy a jövőben -50, vagy 500 év múlva- ismételten jelenik meg ilyen, vagy ennél nagyobb terjedelmű írás, de abban is csak a megtörtént dolgokat, eseményeket lehet leírni, mivel múltunk már nem változik. Mindannyiunk számára kötelesség hagyományaink megőrzése és azok átadása utódainknak. Szeretnénk, ha a felnövekvő új nemzedékek megismerhetnék az elődök kultúráját, mindennapjait, és egy pillanatra betekintheznének a múltba, az átélt viszontagságokba is. Legyen ez a könyv egy bemutatkozás a világ felé, mivel hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozása idején fog megjelenni.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy megírhattam Csákánydoroszló történetét bemutató könyv előszavát.

Minden Kedves Olvasónak, aki szívesen olvassa településünk múltját bemutató oldalakat, nagy szeretettel és tisztelettel ajánlom ezt az írást.

Csákánydoroszló, 2004. február 11.

Horváth István
Polgármester

Csákánydoroszló története

A kezdetektől napjainkig

Név és tájkörnyezet

Elhelyezkedés

Csákánydoroszló Vas megye nyugati szélén, az osztrák határ szomszédságában helyezkedik el. A falu Körmentől nyugatra található, körülbelül 10 kilométerre az említett várostól. Csákánydoroszlót északról Kemestaródfa, délről Ivánc, nyugatról Gasztony, keletről pedig Horvátnádajla határolja. A település a Rába folyó völgyének 3-4 km-es völgyében található, 3-4 km hosszan elterülve. Délen a hegyhátai dombok, északon a község dombjai határolják a Rába eme völgyszakaszát. A község összterülete 4667 katasztrális hold. A falu életére nagy hatással van a lakott területet északról határoló 8-as főút. A Rába folyónak a községben található szakaszán a part nem meredek, az egyhangú lapos felszínt a folyó felé lejtő hordalékkúpok jellemzik. A faluban jelentős szintkülönbségek nem alakultak ki. A község éghajlata mérsékelt hűvös, és nedves. A napsütéses órák száma 1850 óra évente. Az átlaghőmérséklet 9.4 C, míg az évi csapadékmennyiség 700-750 mm körül mozog. A faluban a Rába hordalékain kialakult réti, és öntéstalajok az uralkodók.(1)

A Rába-völgy

Csákánydoroszló a Rába-völgy kistájban helyezkedik el, 20 másik faluval együtt. A tájegység területe 350 km². Nyugat-Dunántúl legnagyobb völgye árkos süllyedésben keletkezett teraszos völgy. A kialakulása valamikor a középleisztocén kor második felében kezdődött meg, és az újpleisztocén és a holocén korban ment végbe. A völgyet két oldalról is teraszok szegélyezik. A Rába-völgy jellegzetes alakrajzi és szerkezeti vonása a nagy völgyaszimmetria. A jobb part igen alámosott és végig meredek, számos helyen 20-40 %-os lejtővel szakad le a völgy allúviumára. A bal part mellett a Pinka torkolatától 3-5 km széles fokozatosan lealacsonyodó lankás lejtők kísérik (0-5%). A völgy széles (3-6 km), feltöltött (4-8 méter) völgytalppal rendelkezik, melynek esése jelentős (71 cm/km). A széles völgsík az élő és elsorvadt holtágak, és fattyúágak kusza hálózata, valamint morotvatavakat is találunk benne. A jelenlegi völgyalapot a holocénöntés alatt 1-6 méter mélységben nagy vízkapacitású újpleisztocén végi Rába-kavics tölti ki. A 6-8 méter vastag talajvíztároló kavicsréteg évi átlagos vízforgalma 5-7 l/s. km².

A Rába vízminősége első osztályú. Árvizei főleg tavasszal, kisvizei ősszel jelennek meg. A folyón három kis vízerőmű dolgozik, melyek közül a legnagyobb az ikervári. A Rába-völgy nagy árvizek esetén teljesen víz alá kerülhet. Az ártér kiterjedése 56.7 km. A kistájnak 73 kis tava van, de ezek közül 70 a Rába levágott kanyarulata. A talajvíz 2 m után mindenhol elérhető, igaz a talajvíz magassága utóbbi évek szárazsága miatt csökkent. Kémiaiilag a Rába vize kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos jellegű. A víz keménysége átlagban 15-25 nk keménységű.

A tájat a Rába hordalékán kialakult nyers és réti öntéstalajok jellemzik. A kistály országhatárhoz közel eső területein üledékes pszeudoglejes barna erdőtalajok alakultak ki.(2)